

Zadanie 1

i.

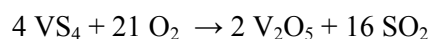
$$M(\text{V}_2\text{O}_5) = 181,9 \text{ g/mol}$$

$$n_V = 2 n_{\text{V}_2\text{O}_5} = 2 \times 0,5082/181,9 = 0,005588 \text{ mol}$$

$$n_S = 100000 \times 0,00056/(8,314 \times 299) = 0,022527$$

V:S wynosi 1:4

Wzór empiryczny patronitu VS_4

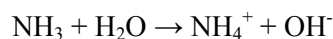

Punktacja: równanie reakcji 2 pkt.; ustalenie wzoru 10 pkt.

UWAGA: Nazwa polisiarczek wanadu wskazuje na obecność jonów polisiarczkowych (S_n^{2-}) w strukturze patronitu. Wielu uczestników odczytywało ją jako wskazującą na polimeryczny charakter minerału ($(\text{VS}_4)_n$) – w takim przypadku brzmiała by ona poli(siaczek wanadu).

ii.

Rozpuszczając się w wodzie, amoniak zachowuje się jak zasada:

$$K = [\text{NH}_4^+][\text{OH}^-]/[\text{NH}_3] = [\text{OH}^-]^2/(c_0 - [\text{OH}^-])$$

$$pOH = 14 - pH = 3,29$$

$$[\text{OH}^-] = 10^{-3,8} = 0,00051286 \text{ M}$$

$$Kc_0 - K[\text{OH}^-] = [\text{OH}^-]^2$$

$$([\text{OH}^-]^2 + K[\text{OH}^-])/K = c_0$$

$$c_0 = 0,01673 \text{ M}$$

Tlenek wanadu(V) jest tlenkiem o właściwościach kwasowych. W reakcji z amoniakiem tworzy sól, wanadan(V) amonu: $(\text{NH}_4)_n\text{VO}_m$.

Zakładając, że w skład soli wchodzi jeden jon amonowy ($n = 1$), masa molowa tego związku wynosi:

$$\begin{array}{ll} 2 \text{ g} & - \quad 0,01673 \text{ mol} \\ x \text{ g} & - \quad 1 \text{ mol} \end{array}$$

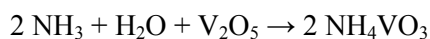
$$x = 119 \text{ g/mol}$$

$$119 - 51 - 14 - 4 \times 1 = 50$$

$$m = 50/16 \approx 3$$

Dla $n > 1$ uzyskujemy masy molowe < 60 , nie spełniające warunków zadania.

Wzór substancji: NH_4VO_3 .

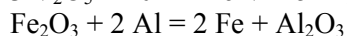
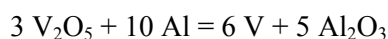

Punktacja: ustalenie wzoru związku 20 pkt.; równania reakcji – po 2 pkt.

iii.

$$M(\text{V}_2\text{O}_5) = 181,9 \text{ g/mol}$$

$$M(\text{Fe}_2\text{O}_3) = 159,6 \text{ g/mol}$$

W 100 g mieszaniny o podanym składzie jest 10 g metalicznego Fe, 60 g V_2O_5 i 30 g Fe_2O_3 .

Po redukcji masa metalicznego wanadu wynosi:

$$\begin{array}{rcl} 181,9 & - & 2 \times 50,9\text{g} \\ 60 & - & x \text{ g} \end{array}$$

$$x = 33,58 \text{ g V}$$

zaś żelaza

$$\begin{array}{rcl} 159,6 & - & 2 \times 55,8 \text{ g} \\ 30 & - & y \text{ g} \end{array}$$

$$y = 20,98 \text{ g Fe z redukcji tlenku żelaza(III)}$$

$$z = 20,98 + 10 = 30,98 \text{ g Fe}$$

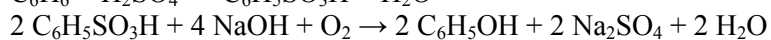
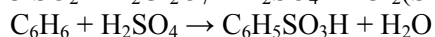
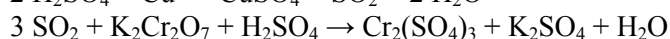
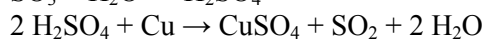
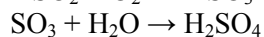
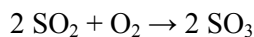
$$\text{Sumaryczna masa stopu } 30,98 + 33,58 = 64,56 \text{ g}$$

$$c_{\text{Fe}} = 30,98/64,56 = 48 \%$$

$$c_{\text{V}} = 33,58/64,56 = 52 \%$$

Punktacja: obliczenie składu stopu – 10 pkt.; równania reakcji – po 2 pkt.

iv.

B – SO_3

C – H_2SO_4

D – CuSO_4 , E – SO_2

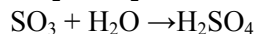
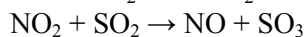
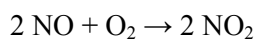
H – $\text{Cr}_2(\text{SO}_4)_3$, I – K_2SO_4

J – $\text{C}_6\text{H}_5\text{SO}_3\text{H}$

K – $\text{C}_6\text{H}_5\text{OH}$

Punktacja: równania reakcji po 2 pkt.; identyfikacja związków po 1 pkt.

v.

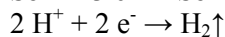
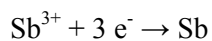

Punktacja: 10 pkt. (akceptowano dowolną reakcję/ciąg reakcji, prowadzących do kwasu siarkowego(VI))

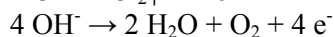
Zadanie 2

i.

K:

A:

Punktacja: po 2 pkt. za równanie

ii.

$$n_e = (2 \times 4 \times 3600) / 96500 = 0,2984 \text{ mol e}^-$$

Przy wydajności 100% powinno wydzielić się $0,2984/3 = 0,0995 \text{ mol Sb}^{3+}$, czyli 12,12 g Sb.

Wydajność procesu wynosi:

$$(3/12,11) \times 100\% = 24,75\%$$

Punktacja: 15 pkt.

iii.

Przez elektrolizer przepłynęło 0,298 mol e^- .

Wydzieliło się $2,5/22,414 = 0,1115$ mola produktów (O_2 i Cl_2).

$$n_{\text{O}_2} + n_{\text{Cl}_2} = 0,1115 \text{ mola}$$

$$4n_{\text{O}_2} + 2n_{\text{Cl}_2} = 0,2984 \text{ mola e}^-$$

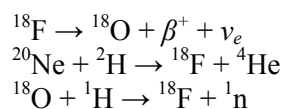
$$n_{\text{O}_2} = 0,0377 \text{ mol}; n_{\text{Cl}_2} = 0,0738 \text{ mol.}$$

Mieszanina gazowa wydzielona na anodzie składa się z 33,8% O_2 i 66,2% Cl_2 (procent molowy).

Punktacja: 15 pkt.

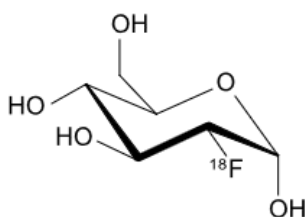
Zadanie 3

i.

Punktacja: po 2 pkt. za równanie

ii.

Punktacja: 12 pkt. (akceptowano dowolną, poprawną postać wzoru)

iii.

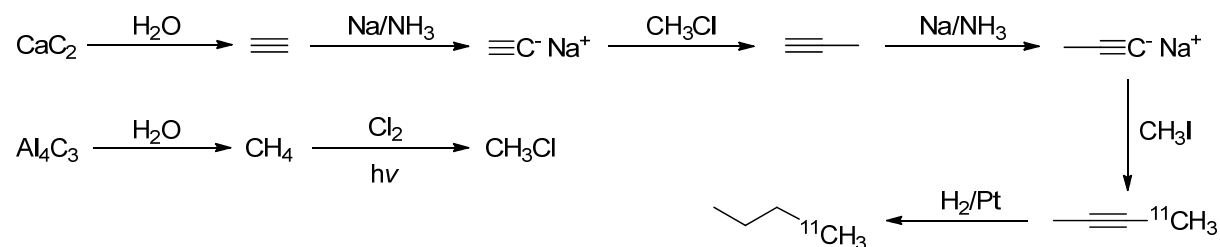
$$T_{1/2} = 110 \text{ min} = 6600 \text{ s}$$

$$k = \ln 2 / T_{1/2} = 0,000105 \text{ s}^{-1}$$

$$c = c_0 \times e^{-0,000105 \times 24 \times 3600} = 1,15 \times 10^{-3} \mu\text{M} = 1,15 \text{ nM}$$

Punktacja: 20 pkt. (w przypadku zastosowania podejścia „analitycznego”, przy pomocy wzorów) lub 10 pkt. (uzyskanie wyniku przybliżonego przy pomocy tabeli, zestawiającej wartości c po upływie kolejnych interwałów wynoszących $T_{1/2}$)

iv.

Punktacja: 15 pkt.; akceptowano dowolną, poprawną metodę, umożliwiającą otrzymanie oczekiwanego produktu w stanie czystym

Zadanie 4

i.

Woda destylowana otrzymywana jest w procesie fizycznym, destylacji, polegającym na ogrzaniu cieczy do wrzenia a następnie skropleniu otrzymanych par. Woda demineralizowana (dejonizowana) otrzymywana jest w procesie chemicznym. Wykorzystuje on zjawisko wymiany jonowej, polegające na zastępowaniu jonów metali (i jonów onioowych) jonami H^+ a anionów reszt kwasowych jonami OH^- . Proces ten prowadzi się przy wykorzystaniu syntetycznych materiałów polimerowych, zwanych jonitami. W formie aktywnej zawierają one związane elektrostatycznie z matrycą polimerową jony wodorowe i wodorotlenowe.

Proces destylacji nie usuwa całkowicie zanieczyszczeń lotnych (niektórych substancji organicznych, soli amonowych, rozpuszczonych gazów). Ponadto, podczas klasycznej destylacji w atmosferze powietrza, woda nasycza się tlenkiem węgla(IV) – pH wody destylowanej wynosi około 5 jednostek. Usunięcie rozpuszczonych gazów w procesie destylacji wymaga specjalnych procedur. Demineralizacja nie usuwa z wody substancji niejonowych (wielu składników organicznych, słabo zdysocjowanych substancji nieorganicznych). Ponadto uzyskana woda zawiera pewne ilości oligomerów, wymytych z jonitów.

ii.

Czernienie bieli ołowiowej (węglanu hydroksoołowiu(II)) związane jest z tworzeniem się czarnego siarczku ołowiu(II). Proces ten wywołany jest przez zawarty w atmosferze siarkowodor. Przyczynia się do niego także bezpośrednia reakcja bieli ołowiowej z pigmentami siarczkowymi stosowanymi w malarstwie. Jony S^{2-} , wywołujące ciemnienie, powstawać mogą także w wyniku działalności mikroorganizmów, rozwijających się na substancjach organicznych obecnych na obrazie (naturalne lepiscza i żywice, zanieczyszczenia etc.).

iii.

Olej napędowy stanowi mieszanina wyższych węglowodorów alifatycznych oraz aromatycznych (np.: pochodnych naftalenu), uzyskana w procesie destylacji ropy naftowej (frakcja 180-350°C). W niskich temperaturach olej napędowy gęstnieje, przyjmując konsystencję żelu. Proces ten obserwuje się już poniżej -15°C. Wiąże się to nie tylko ze wzrostem lepkości ciekłych składników oleju, ale także z krystalizacją niektórych związków, wchodzących w jego skład. Paliwo w tej formie nie może być efektywnie pompowane do silnika a powstające kryształy zatykają przewody paliwowe. Zimowe dodatki do oleju napędowego zapobiegają gęstnieniu i krystalizacji paliwa. Stosuje się w tym celu rozgałęzione węglowodory alifatyczne i aromatyczne oraz pochodne polieterów.

iv.

Acetylen jest związkiem wysoce endoenergetycznym ($\Delta H_{tw} = +227$ kJ/mol). Sprężanie acetyleny prowadzi do jego spontanicznego rozkładu z wydzieleniem węgla i wodoru. Towarzyszy temu silne nagrzanie mieszaniny, kończące się eksplozją. Proces rozkładu zachodzi przy ciśnieniach większych niż 1 atm. Z tego powodu nie jest możliwe przechowywanie acetyleny w postaci sprężonej w butlach.

UWAGA: Wbrew często powielanej opinii, wybuchowe zachowanie acetyleny podczas sprężania nie jest związane z jego oligo- lub polimeryzacją.

Punktacja: po 5 pkt. za każdą poprawną odpowiedź

Zadanie 5

$$M(\text{BaSO}_4) = 233,4 \text{ g/mol}$$
$$M(\text{Na}_2\text{SO}_4) = 142,0 \text{ g/mol}$$

$$\begin{array}{rcl} 0,312 \text{ g} & - & x \text{ mol} \\ 233,4 \text{ g} & - & 1 \text{ mol} \end{array}$$

$$x = 0,001337 \text{ mol}$$

obliczamy masę siarczanu(VI) sodu, obecnego w próbce:

$$\begin{array}{rcl} 0,001337 \text{ mol} & - & y \text{ g} \\ 1 \text{ mol} & - & 142 \text{ g} \end{array}$$

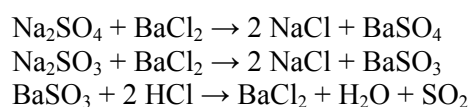
$$y = 0,1899 \text{ g}$$

Zawartość Na_2SO_4 wynosi:

$$\begin{array}{rcl} 0,1899 \text{ g} & - & z \% \\ 5,0000 \text{ g} & - & 100\% \end{array}$$

$$z = 3,8\%$$

Siarczan(IV) sodu stanowi $100 - 3,8 = 96,2\%$ próbki.

Punktacja: 10 pkt. za obliczenie zawartości siarczanu(IV) sodu, po 2 pkt. za równania reakcji

Zadanie 6

W wyniku rozpuszczenia uwodnionego chlorku żelaza(III) otrzymamy $40,84 + 450 = 490,84 \text{ g}$ roztworu. Jest to roztwór 5%. Zawiera on zatem $0,05 \times 490,84 = 24,542 \text{ g}$ FeCl_3 .

$$M(\text{FeCl}_3) = 162,3 \text{ g/mol}$$

$$\begin{array}{rcl} 24,542 \text{ g} & - & x \text{ mol} \\ 162,3 \text{ g} & - & 1 \text{ mol} \end{array}$$

$$x = 0,1512 \text{ mol}$$

masa wody w hydracie wynosi $40,840 - 24,542 = 16,298 \text{ g}$

$$M(\text{H}_2\text{O}) = 18 \text{ g/mol}$$

$$\begin{array}{rcl} 18 & - & 1 \text{ mol} \\ 16,298 \text{ g} & - & y \text{ mol} \end{array}$$

$$y = 0,9054 \text{ mol}$$

$\text{FeCl}_3 \cdot \text{H}_2\text{O}$ wynosi $0,9054/0,1512 = 6$, zatem wzór hydratu $\text{FeCl}_3 \times 6 \text{H}_2\text{O}$

Z 1 mol $\text{FeSO}_4 \times 7 \text{H}_2\text{O}$ otrzymamy 1 mol $\text{FeCl}_3 \times 6 \text{H}_2\text{O}$ przy wydajności 100%.

$$M(\text{FeCl}_3 \times 6 \text{H}_2\text{O}) = 270,3 \text{ g/mol}$$

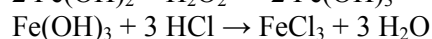
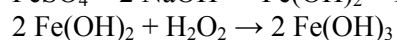
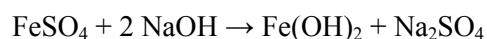
$$M(\text{FeSO}_4 \times 7 \text{H}_2\text{O}) = 278,0 \text{ g/mol}$$

$$270,3 \text{ g} \quad - \quad 278,0 \text{ g}$$

$$30 \text{ g} \quad - \quad m \text{ g}$$

$m = 30,83 \text{ g}$ (przy wydajności 100%), zatem:

$30,83/0,78 = 39,52 \text{ g}$ $\text{FeSO}_4 \times 7 \text{H}_2\text{O}$ to ilość potrzebna do syntezy, przy wydajności 78%.

Punktacja: 10 pkt. za ustalenie wzoru hydratu, 10 pkt. za propozycję syntezy FeCl_3 , 5 pkt. za obliczenie masy uwodnionego siarczynu(VI) żelaza(II), potrzebnej do syntezy

Zadanie 7

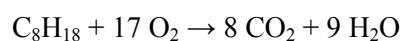
$$M(\text{CO}_2) = 44 \text{ g/mol}$$

$$M(\text{C}_8\text{H}_{18}) = 114,2 \text{ g/mol}$$

$$99 \text{ g} \quad - \quad x \text{ mol}$$

$$44 \text{ g} \quad - \quad 1 \text{ mol}$$

$$x = 2,25 \text{ mola}$$

$$1 \text{ mol C}_8\text{H}_{18} \quad - \quad 8 \text{ mol CO}_2$$

$$y \text{ mol} \quad - \quad 2,25 \text{ mol}$$

$$y = 0,28125 \text{ mol}$$

Na 100 km zużyjemy $100 \times 0,28125 \text{ mol} = 28,125 \text{ mola}$ izooktanu.

$$1 \text{ mol} \quad - \quad 114,2$$

$$28,125 \text{ mol} \quad - \quad z \text{ g}$$

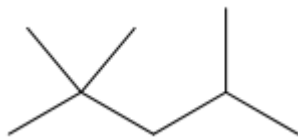
$$z = 3211,875 \text{ g izooktanu}$$

$$1 \text{ cm}^3 \quad - \quad 0,69 \text{ g}$$

$$n \text{ cm}^3 \quad - \quad 3211,875 \text{ g}$$

$$n = 4655 \text{ cm}^3 = 4,655 \text{ dm}^3$$

Wzór izooktanu:

Punktacja: 10 pkt. za obliczenie objętości paliwa, 2 pkt. za podanie wzoru izooktanu